

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗИ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Издаје сваки дан

ПРЕД НОВИМ ПОГРЕШКАМА

Наши пријатељи и савезници били су нас сахранили. „Новоје Време“ нам је било донело и посмртно слово. Положили су нас поред несретне Белгије и покрили лавором, да нам, тобож, олакшају тешку земљу која нас је притисла.

И ми смо васкрснули против свих правила стратегије и тактике, на изненађење целог света, пријатеља и непријатеља наших, па чак и на изненађење наше Врховне Команде.

И опет лаворови венци, само сада на нашу главу место на наше мртво тело. Славопојке из дана у дан стижу од истих оних који су нам слали тужбаљке и писали некрологе.

И док преморени српски војник и не обраћа пажњу на те славопојке а од лаворовог венца кида лишће и простодушно га баца у ветар, мислећи с тугом на погинуле своје рођаке, браћу, очеве и болно-чежњиво чекајући дан мира, дан одмора, — дотле високи команданти и државници, под теретом лаворовог венца, који им је незаслужно стављен на главу, губе полако свест о тежини ситуације, о величини одговорности пред српским народом.

Цензура нам не дозвољава да искажемо све што мислимо, али ћемо ипак упутити неколика питања нашој Влади и Врховној Команди. Питамо их да ли воде довољно рачуна о живој снази народа, која је сада осетно смањена и чије даље смањивање, и у малим размерама, постаје опасно за земљу. Питамо их, исто тако, да ли смо ми учинили онолико колико су од нас савезници захтевали или и много више од тога: бачени смо били на жртвеник њихових најсебичнијих капиталистичких интереса и са жртвеника, полуизгорели, устали смо.

новим погрешкама

Питамо их и опомињемо их на обазривост. Ако су им главе помућене од славе стечене потоцима крви народне, нека зађу по болницама где леже хиљаде где умиру стотине без родитељске неге. Нека зађу по домовима села и заселака, вароши и варошица; нека тамо виде — и ваљда ће им се главе тада разбистрити, те ће и сами, попут целог овог света, завијеног у црно, рећи: Не више у крв!

НА БРЗУ РУКУ

Уређено... ко у војсци

Прича нам један друг војник ово: Када је било одступање у највећем јеку враћаше се у њук два кајешана прве класе, који су били недавно рањени. Један је осјтао сакати у десну руку, други ром у једну ногу, да није могао ићи ни сто корака и сто са шпайом. Обојица су морали одмах да приме бајталоне јер није имало старијих официра.

— Дођосмо у Врховну Команду, веле, и јависмо се на преглед. Уђосмо код неког кајешана што прејисује акција на писањој машини. Он нам важно рече да је оштаубина у опасности и да су сада потребни људи и с једном ногом и једном руком. Добро. Најисаше, прејисаше, заведоше и предадоше нам објаве. Дође већ и подне.

— Пођосмо излазу али никако да изађемо. Излази што, браће, из оне велике куће, излази, излази: биће шако шриса официра. Сваки наборао чело од брига и рада. Што ти је уређено, помислисмо.

— Кренули смо се на њу. Ситогосмо до наше II армије, озебли, огладнели. Хвала богу, помислисмо, овде ћемо бар чај добити, да се мало загрејемо. У кујни зајечемо једног кајешана са вишим курсом.

— Што желе господода? пита он нас.

— Па и ми смо дошли да се мало загрејемо. Биће ваљда један чај, мислећи да је и он сврашио с њу да се загреје.

— Господода, достојанствено продужи он, ја сам шеф кујне и могу вам рећи да је ова кујна за војводу и за нас. Зашим, ви треба да ситгнеште што пре у команду, пошто је ситуација веома озбиљна и не само један човек већ и пола човека, око смем шако рећи, потребно је и може утицати на исход борби.

— Што ти је све уређено код нас, размислисмо идући ка Лазаревцу... ко у војсци!

Не-

ка промиселе да не стоје пред

УОЧИ ЕВРОПСКОГА РАТА

2. Енглеска и Немачка

Центар садашњег светског рата треба тражити у енглеско-немачком сукобу. Ове енглеско-немачке супротности заостриле су до крајњих граница и односе између Аустро-Угарске с једне стране и Србије и Русије с друге, и на крају крајева изазвале светски пожар.

Најновија колонијална политика крупних, капиталистичких држава отпочела је 1880 године. Енглеска је за последњих 30 година завладала територијом која по површини превазилази сву Европу. Она беше царица на мору, и стога у току дугог времена могаше без икаквих сметњи да проширује своје колонијалне владавине. И она је то у толико више освајала у колико су и Немачка, Француска и Америка проширивале више или мање своје колоније.

Али све већа и већа конкуренција немачке индустрије, све јаснија и звучнија нота немачке светске политике и систематски развитак немачког маринизма приморале су Енглеску да добро начуљи своје уши и да јако напрегне своје очи. Енглеска почиње да гледа у грађењу Багдадске железнице велику опасност за своју владавину, јер ова велика, светска железница довела би у везу Цариград са Персијским Заливом и тиме би била доведена у кризу њезина најдрагоценија колонија Индија. Енглеска је пак пројектовала да споји Индију са Египтом али томе је сметала опет Немачка својим јачањем у Месопотамији. Немачка је тежила у Азију, да се обезбеди својом сопственом сириномом: памуком, гасом, и т. сл. А Енглеска се због тога у 1912—13 години одрекла суделовања у грађењу Багдадске железнице. Њу је почело све осетљивије да узнемирава појачање немачког утицаја у Турској и истицање Вилхелма у улози пријатеља панисламизма, јер у Индији и Египту набраја се око 70 милиона муслимана. И, фактички, јачање и утврђивање немачког утицаја у Турској и снажење последње озбиљно је претило Египту и Суецком Каналу, Персијском Заливу и Индији.

Алгесираска конференција, која се завршила онако незгодно за Енглеску, подстакла је Енглеску да се приближи Русији. Кад је отпочело одмах за руском револуцијом буђење Азије: Турске и Персије а затим и Кине, које не беше у интересу режима Енглеске, Русије и Француске, јер би оно још већма узбунило духове исламизма у Мароку, Индији, Египту, Сирији и Персији, дало је то повода Енглеској да одмах регулише своје односе са Русијом и да се са њом споразуме односно Персије.

Енглеска је престала да потпомаже Турску, убедивши се да је она престала да буде њен чувар путева за Индију, шта више она је се све више и више претварала у оруђе свет-

ске немачке политике. Ова појава је и изазвала енглеско-руски пројект у Ревалу (1908) о аутономији Македоније...

Супротно свему томе Немачка је тежила да још више појача свој утицај у Турској и да искористи младотурску револуцију за своје сопствене интересе...

ЗА РАЂЕНИКЕ

— од зла на горе —

Како смо сазнали надлежни се носе мишљу да одељење за заразне болести из болнице код „Ђеле Куле“ преместе у IX резервну болницу, у згради новог казног завода.

Кад се хоће неки посао да ради, за њега мора бити разлога. У овом акту ми не видимо ни један разлог који би говорио за, а против такве намере навешћемо само неколико разлога:

Зграда новог казног завода скоро је сазидана, потпуно је влажна и због тога опасна за становање и здравих људи.

Пећи за грејање соба нема, јер је зграда зидана за парно грејање. Сада се помажу привременим пећима, које су тако незгодно намештене, да се при најмањем ветру собе напуне димом, да је немогуће у њима опстати.

Ваздух, који је најпотребнији болесницима са инфекциозним болестима и реконвалесцентима, у собама је недовољан, услед неспроведене вентилације, а прозори су на самој згради из непојмљивих разлога шталски, неприкладни за отварање и окренути северу, тако да сунчани зраци по готову никад у собе не допиру.

Напослетку, оно што је најнужније за зграде где има живих људи, одељења за вршење нужде нема, као ни купатила.

Кад се овоме дода да у истој згради издржавају казну осуђеници пожаревачког казног завода, међу које би се зараза унела, а тиме створио расадник заразних болести, угушење којих стало би државу на стотине хиљада динара — онда збиља не видимо разлога зашто би од зла стварали горе кад је и сам наш посланак друг Кацлеровић питањем упућеним Господину Министру Војном утврдио да зграда IX резервне болнице уопште није за људе!

ЗАВОЈЕВАЧКА И КОЛОНИЈАЛНА ПОЛИТИКА ЕВРОПСКИХ ДРЖАВА

(1)

Једна од најважнијих историских појава савременог капиталистичког режима јесте да капиталистичке државе варварски и насилнички заграбе и завладају свима новооткривеним земљама на земљиној кугли и свима земљама које су закасниле у свом развићу или су, пак, слабе да се сачувају од страног продирања. Та тежња за завлађивањем јавила се још у XVI веку, а с брзим

и журним развијем капитализма до-
бијала је све страшније размере.

У колико се више капитализам
развијао у свима модерним европ-
ским државама, у толико су се оне
чешће упуштале у авантуре за ос-
вајањем колонија, ма где и ма каве
оне биле.

Колико је то тачно, и колика је
значај и величина колонија види се
из ових категоричких података:

Од 1866 до 1899 територија Ен-
глеске порасла је путем варварског
освајања за 15 милиона квадратних
километара. На исти начин су Ује-
дињене Државе увећале за 100 го-
дина (1800—1900) своју територију
за 7,3 милиона кв. км. Од 1866—
1899 територија Русије повећала се
за 9,5 милиона кв. км. За исто вре-
ме Француска и Енглеска се заузле
по 2,3 милиона кв. км. колони-
јалне територије. Европске државе
и америчка Унија држале су у ру-
кама 1909—1910 колоније од 72 ми-
лиона кв. км. са становништвом од
613 милиона. Од овога на Енглеску
пада лавовски део. У својим европ-
ским границама она није већа од
315 хиљада кв. км., а влада колони-
јама од 28,29 милиона кв. км. т.ј.
Енглеска и њене колоније стоје у
сразмери 1:89. Енглеска нема ста-
новништва више од 40 милиона, а
влада над више од 350 милиона ду-
ша; у том погледу размера је 1:9.
Француска, која нема више од 536
хиљада кв. км., располаже колони-
јама од 10 милиона кв. км; према
својим колонијама она стоји у раз-
мери 1:20. Немајући више од 38 ми-
лиона становника Француска влада
над 39 милиона душа.

Немачка није већа од 540 хиља-
да кв. км. а влада колонијама од 3
милиона кв. км., т.ј. овде је разме-
ра 1:6. У Европи руска територија
износи 5½ милиона кв. км., а вла-
да над још 17 милиона кв. км.

Из ових података је јасно коли-
ки значај и колике колосалне раз-
мере имају данас колоније за све
државе.

Који су то дубоки узроци што
гоне европске и друге државе да
завлађују другим народима? Који
узроци покрећу све модерне држа-
ве да заузимају колоније и ствара-
ју огромна колонијална царства?

Нема сумње да ти узроци ле-
же у основама данашњег капитали-
стичког друштва.

Заробљени другови

Поред друга *Живка Тојаловића*,
који је рањен и заробљен, налазе
се заједно са њим и другови *Нема-
ња Томић*, суплент и *Сава Сијевић*,
каменорезачки радник. Адреса им
је: Ungarn, Felsőszag u. p. Sajtaskál
com Sopron.

Како нас извештавају неки дру-
гови, изгледа да је и друг *Јордан
Крстић* заробљен.

Наша туга за Туцовићем

За погинулим другом Туцовићем
изјавили су саучешће другови: Ми-
тар Јанковић из Бајине Баште; Ра-
диша Нишавић, књиговођа из Чака;
Драгомир Марјановић, типограф ко-
ји своје тужно писмо завршава овим
речима: „Са успоменом на тебе не-
ће бити далеко дан када ће се по-
дићи напаћена душа и жуљевита
рука противу црне аждаје да потра-
жи рачуна за жртве које је прогу-
тала. Тада тешко њој јер неш и ти,
социјалистички јуначе, бити с нама“

ИЗ ДАНА У ДАН

Карло Масар секретар савеза ме-
талских радника у Немачкој, вођа
металске армије од неколико стоти-
на хиљада металца, умро је 1/14
децембра 1914 године у Штутгарту.

Од 1900 године друг Масар не-
уморно рзди у Уједињених металског
савеза. Смрт га је затекла на само-
ме послу јачања и спремања мета-
лаца за крајњи циљ радничке борбе
— за Социјализам.

ФЕЛТОН

НА СВОМЕ ОГЊИШТУ

— утисци једнога бегунца —

2. Носталгија

И у редовним приликама човек
се раставља с кућом, макар и за
краће време, пул туге. Нема тога
који не зна за носталгију, бол за
својима, чежњу за завичајем. Како
ли је тек у оваким данима, када
се можда за навек напушта своје
огњиште! Помисао на то мучила нас
је врло јако. У патњама ми смо пре-
диспонирани за песимизам, а кад уз
то дође и брига за живот наших
који су остали да умру на својој
груди, онда је тешко замислити те-
жега бола и већега неспокојства.
Далеко од опасности, ми смо, ваљда
по закону инерције, у свом нервоз-
ном стању, у мислима репродуци-
рали блиску прошлост која је била
тако пријатна према садашњим на-
порима, и преживљавали све оне
страшне сцене које смо, сугерирани,
очекивали од стране непријатеља
када окупира наш крај. Силом окол-
ности стављени на пробу и искуше-
ње, ми смо себе осећали много јаче
него раније, наше Ја је обухватало
живо и конкретно наш завичај, на-
ше миле које смо оставили, наше
успомене и доживљаје, наш привла-
чни предео са свима својим ретко-
стима и недостатцима. Међу својима
смо, али смо ипак далеко од њих;
они нас не могу потпуно да разу-
меју, а ми смо им завидели што
њихов живот тече обичним током.
Док смо били у покрету и док смо
се смештали, нисмо се могли пре-
дати, посветити себи. Сеоба је била
укочила дух. Али одмах затим до-
шла је борба са илузијама, пред-
ставама, сликама. Наша штампана је
успела да у свет унесе и сувише
страха од непријатеља. Сваки од
нас је, чак и у сновима, замишљао
да ће с нашим завичајем бити оно
што је било са Шапцем, и то у мно-
го већој и грознијој мери него што
су то описали наши листови, који
за такве ствари збиља имају и по-
лета и способности. А од свега пак
најстрашније утицаше помисао да у
овом несређеном положају можемо
остати врло дуго, чак и стално.

Ми одрасли мушкарци и лако
би се помирили са судбином. Де-
војке су се такође брзо прилагодиле
новој средини која дише нашим да-
хом, где се осећа интимност и љу-
бав наше крви. С мајкама и оцевима
било је најтеже. Деца су исто тако
препатала, али једна мајка оста не-
прекидно брижна, замишљена, пла-
чна. Син, брат, муж јој у рату, а
она са својима ни на небу ни на
земљи. Она увек најдубље осећа,
јер најтоплије воли и највећма стра-
да. Ничије срце није овај рат ранио
толико колико њено. Та њена крв
је попрскала наша дивна поља и
заносне горе!...

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЊНИ ТЕЛЕГРАМИ

Турски отпор

Петроград, 26 децембра. — Глав-
ни генералштаб кавкаске војске са-
општава: Турци су, да би олакша-
ли, како изгледа, мучан положај де-
сетог корпуса, чији су остаци нагло
побегли из Сарикамиша, предузели
снажну офанзиву у околини Кара-
ургуна. На осталим фронтovima није
било никакве промене.

Руски деманти

Петроград, 26 децембра. — По-
водом вести Волфовог Бироа о про-
теривању аустријских и немачких
поданика, хапшењу и кажњавању,
конфисковању њихових имања Пет-
роградска Телеграфска Агенција из-
јављује, да је руска влада, како у
Одеси тако и у другим местима Ру-
сије, одговорила на свирепства, која
су извршена над руским поданици-
ма у Немачкој, мерама, које, и ако
строге, нису причиниле никакву не-
правду људима, који нису одговор-
ни за лудило њихове владе. Не са-
мо у Одеси, него и у Петрограду и
по осталим местима, Немци, којих
још има много, врше своје послове,
одржавајући најбоље односе са бан-
кама. Очеvidно је, да руска влада
не може да трпи да се скупљају
прилози у корист непријатељске
флоте и Немци би, вероватно, стре-
љали, ван сваке је сумње, Русе, за
које би били уверени да раде то
исто. Ниједно немачко имање није
конфисковано до сада у Русији. Не-
мачки језик није забрањен. Држав-
ни телеграф прима чак депеше ре-
диговане на том језику. Тврђење о
мржњи Русије према Енглеској из
основа је апсурдно, јер је руски на-
род, после аутентичних дипломат-
ских докумената француских, енгле-
ских и руских свестан свега и нема
потребе да га загрејавају, као не-
мачки народ, лековима, којима се слу-
жи Волфов Биро, покушавајући да
представи савезничке ствари у цр-
ним бојама.

Потопљени бродови

Париз, 26 децембра. — Званично.
— Један велики турски транспортни
брод потопљен је 20 децембра при
изласку из Босфора. Други тран-
спортни брод, који је пратила тур-
ска крстарица „Мецидија“ потопљен
је 23 децембра у Црном Мору изме-
ђу Синопе и Трапезунта.

Италија протестује

Лондон, 26 децембра. — Итали-
јански амбасадор у Бечу добио је
наредбу да тражи објашњења и хитну
исправку од аустријске владе због
хапшења у Београду четири Итали-
јана, који су задржани као таоци.

Пред падом Драча

Рим, 26 децембра. — Агенци-
ја Стефани јавља из Драча 25
децембра: јутрос је било кратко
пушкарање између Разбула и
Сан Бјађио. Остатак дана је про-
шао на миру. Пароброд „Ре-
Умберто“ отпловио је за Ита-
лију. Са њим је отпутовао ита-
лијански посланик Алиоти и

француски посланик вискоонт о
Фантјеја. На броду је и це-
италијанска колонија, сем њ
неколико лица, која нису могли
да отпутују. У Драчу остаје ка-
отправник послова консул Пла-
ћентини, са једним делом особља.
Власти су на броду „Сардини-
ја“. Италијани, који су остали
у Драчу, налазе се на бродо-
вима „Сардинија“ и „Мисурата“
(Кор. Биро).

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Напади на Црногорце

Цетиње, 27. децембра. — Не-
пријатељ је у току 25 и 26 де-
кембра био развио нарочиту
енергију против ловћенског од-
реда, и поред артилеријског деј-
ства, предузимао је местимично
и пешадијски напад, али су га
свуда одбиле наше храбре тру-
пе с великим губитцима по ње-
га. На осталим фронтovima ни-
је било важнијих догађаја.

Грчко пријатељство

Рим, 27. децембра. — Аген-
ција Стефани јавља да је Коро-
милас, у једном интервјуу који
је имао са дописницима „Три-
буне“ и „Борнале д' Италија“
изјавио да је грчка крстарица
одаслата у Драч на захтев грч-
ког посланства у Драчу искључи-
вајући у циљу да пружи склони-
ште грчким поданицима у слу-
чају опасности.

Ратно пијанство

Париз, 27. децембра. — Пред-
седник Републике потписео је указ
којим се у целој Француској забра-
њује продаја апсента и сличних пи-
ћа, а у исто време забрањује се
отварање нових продавница шпирит-
уозних пића.

Изгубио отаџбину

Берлин, 27. децембра. — Жорж
Вајл, шtrasбуршки посланик у Рајхс-
тагу, који је, као што је познато,
ступио у француску војску, оглашен
је да је изгубио немачку национал-
ност. Велика штета?

ОГЛАСИ

Ко зна ма шта о Рајку Дивцу
кројачком раднику из
Београда, који је био упућен у IV
пешадијски пук 16. новембра — мо-
ли се да извести Здравка Тодоро-
вића, суд. писара у Ужину.

Живојин Ђокић радн. опан-
чарски из
Крагујевца Ненадовића бр. 32. тра-
жи своју мајку Ђенодију и брата Ра-
домира из села Пасковца ср. јадран-
ског окр. подринског који су прили-
ком бежања од Аустријанаца напу-
стили своју кућу. Моли сваког ко
ма шта буде о њима знао да му
јави на горњу адресу. 8—10